AVİM Yorum • No: 2026 / 52 • Nisan 2026

VON DER LEYEN'İN 'RUS, TÜRK VEYA ÇİN ETKİSİ' İFADESİ: CSU/CDU GELENEĞİNİN JEOPOLİTİK YANSIMASI

Hazel ÇAĞAN ELBİR

Analist

Avrupa Birliği (AB) Komisyonu Başkanı Ursula von der Leyen, 20 Nisan 2026 tarihinde Almanyanın Hamburg şehrinde Die Zeit gazetesinin 80. yıl etkinlikleri kapsamında yaptığı konuşmada, ABnin genişleme politikasını savunurken Avrupa kıtasını tamamlamayı başarmalıyız ki Rus, Türk veya Çin etkisine girmesin ifadesini kullanmıştır[1]. Bu açıklama, 1999dan beri resmî aday ülke statüsüne sahip ve 2005ten itibaren üyelik müzakereleri yürüten Türkiyeyi, ABnin stratejik rakibi olarak görülen Rusya ve Çin ile aynı dış etki kategorisine yerleştirerek uluslararası kamuoyunda ciddi bir tartışma yaratmıştır. Von der Leyenin sözleri, ilk bakışta diplomatik bir dil sürçmesi gibi değerlendirilse de, AB Komisyonunun hızla iki ayrı yazılı düzeltme yapmak zorunda kalması ve Türkiyenin diplomatik girişimlerinin ardından gelen açıklamalar, olayın AB-Türkiye ilişkilerindeki kronik normatif-gerçekçi gerilimi bir kez daha gün yüzüne çıkarmıştır.

Olayın kronolojisini ve diplomatik bağlamını detaylandırmak gerekmektedir. Von der Leyen, ABnin genişleme politikasına destek verirken Balkan coğrafyasındaki jeopolitik rekabeti vurgulamış ve Türkiyeyi Rusya ile Çinle aynı kategoride dış etki olarak konumlandırmıştır. Bu ifade, Türkiyede geniş yankı uyandırmış; AK Parti Sözcüsü Ömer Çelik tarafından vahim bir zihinsel ve siyasi çelişki ve vizyonsuzluk olarak nitelendirilmiştir. DEİK Türkiye-Avrupa İş Konseyleri Başkanı Mehmet Ali Yalçındağ ise ekonomik boyutları öne çıkararak, Türkiyenin ABnin en büyük beşinci ticaret ortağı olduğunu, Gümrük Birliğinin 30 yıllık tarihine rağmen güncellenmesinin gerektiğine işaret etmiş ve Türkiyenin tehdit değil, stratejik ortak ve potansiyel üye olarak görülmesi gerektiğini vurgulamıştır. AB Komisyonu ise iki ayrı düzeltme açıklaması yapmak zorunda kalmış, ilkinde atfın Batı Balkanlar bağlamında Türkiyenin jeopolitik ağırlığı, büyüklüğü ve hedeflerine işaret ettiği belirtilmiş; ikincisinde ise Türkiye, tartışmasız önemli bir ortak olduğu, NATO müttefiki ve AB aday ülkesi olduğunu vurgulamış, Trans-Hazar Orta Koridorda kilit dayanak noktası olması ve göç yönetiminde uzun süredir işbirliği yapıldığı da belirtilmiştir. Genişleme Komiseri Marta Kos da Türkiyenin Karadeniz güvenliğindeki, Ukrayna barış sürecindeki ve yeni ticaret yollarındaki vazgeçilmez rolünü kabul etmekle birlikte, Kıbrısa yönelik adımlar beklentisini yinelemiştir. Bu kriz, Kıbrıs Zirvesi arifesinde AB-Türkiye ilişkilerinin nosedive (düşüş) yaşamasına yol açmıştır[2].

Bu olayın kazara olmadığını ifade etmek, spekülasyon değildir; aksine, ampirik tarihsel

kanıtlara dayanır. Ursula von der Leyen, uzun yıllar Angela Merkelin kabinesinde (2005-2019) Aile Bakanı ve Savunma Bakanı olarak görev yapmış, CDUnun çekirdek kadrosundan bir isimdir[3]. Merkel dönemi (2005-2021), Türkiye-AB ilişkilerinde imtiyazlı ortaklık (Eng. privileged partnership) tezinin sistematik olarak savunulduğu bir evredir[4]. Merkel, 2004te muhalefet lideri iken Ankara ziyaretinde Türkiyenin tam üyeliğini desteklemiyoruz, imtiyazlı ortaklık öneriyoruz demiş; 2006da limanların Kıbrısa açılmamasını gerekçe göstererek Türkiyenin ABye katılma arzusu söz konusu olduğunda başı çok ama çok büyük belaya girebilir uyarısında bulunmuştur. CDU/CSUnun 2009 Koalisyon Anlaşmasında ve parti kongrelerinde Türkiyenin üyeliği açık uçlu süreç olarak tanımlanmış, ancak kültürel, demografik ve güvenlik gerekçeleriyle tam üyeliğe karşı çıkılmıştır. CDU/CSUnun ideolojik temeli □□□□□□□□□ demokrat değerler, Avrupanın Hristiyan kökleri vurgusu ve Avrupa kimliğine dayalı entegrasyon anlayışı □ Türkiyenin Müslüman çoğunluklu, büyük nüfuslu ve jeopolitik olarak bağımsız bir aktör olmasını öteki algısıyla ilişkilendirmiştir. Bu durum, Rusya-Ukrayna savaşı ve Çinin yükselişiyle birleşince, Türkiyenin dış politikası bir tehdit algısına dönüşmüştür.

Almanyanın AB içindeki etkin konumu bu söylemi kurumsallaştırmaktadır. AB karar alma mekanizmalarında Almanyanın ekonomik ağırlığı ve Fransa ile kurduğu eksen, genişleme politikasında fren rolü oynamaktadır. Von der Leyenin Die Zeit gibi Alman medyasında yaptığı konuşma, tesadüf değildir; Alman kamuoyunda ve CDU tabanında hâkim olan Türkiyesiz Avrupa vizyonunun yansımasıdır. Avrupa Parlamentosu Türkiye Raportörü Nacho Sanchez Amorun jeopolitik açıdan hatalı analiz eleştirisi ve eski AB Konseyi Başkanı Charles Michelin çift standart ve gerçekleri basitleştirme uyarısı, AB içinde bile bu yaklaşımın tartışmalı olduğunu göstermektedir. Ancak kriz, Kıbrıs sorununun araçsallaştırılmasıyla derinleşmiştir: Güney Kıbrıs Rum Yönetiminin (GKRY) AB üyeliği (2004) sonrası Türkiye aleyhine vetoları, Doğu Akdeniz enerji mücadelesi ve 1974 Barış Harekâtının hâlâ işgal olarak nitelendirilmesi, teknik bir engelden öte, jeopolitik bir hegemonya aracı haline gelmiştir.

Türkiyenin dış politika tezleri ise bu tabloya karşı net ve tutarlı bir duruş ortaya koymaktadır. Ankara, 1999 Helsinki Zirvesinden beri resmî AB adayıdır ve 2005te müzakereler başlamıştır. Türkiye, ABye stratejik derinlik kazandırma potansiyeline sahiptir: NATOnun ikinci büyük ordusuyla Avrupanın doğu kanadını güvence altına almakta, Karadeniz ve Doğu Akdenizde denge unsuru olmaktadır. Göç anlaşması (2016) sayesinde ABye milyonlarca mülteci akışını önlemiş, enerji koridorlarında (Trans-Anadolu Doğalgaz Boru Hattı) Avrupanın Rusyaya bağımlılığını azaltmıştır. Trans-Hazar Orta Koridor ile Asya-Avrupa ticaretinin alternatif rotasını sunmakta, Balkanlarda barış ve istikrarın inşasında aktif rol almaktadır. Türkiyenin savunduğu tez, eşit ortaklıktır: Gümrük Birliğinin modernizasyonu, vize serbestisi, üyelik perspektifinin canlandırılması ve Kıbrısta adil, iki devletli çözüme dayalı bir yaklaşım. Çok vektörlü dış politika □□□□□ üyeliğiyle Batı ittifakını korurken, BRICS, Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) ve Afrika ile ilişkileri geliştirme □ stratejik özerkliğin ifadesidir; bu, AByi ya hep ya hiç ikilemine sokmaz, aksine karşılıklı bağımlılık yaratır.

ABnin genişleme yorgunluğu, aşırı sağın yükselişi ve ekonomik krizler, Türkiye gibi büyük bir adayı sindirememe psikolojisini beslemektedir. Oysa jeopolitik gerçeklikler □□□□□□□

savaşı, İran krizi, enerji krizi– Türkiyeyi vazgeçilmez kılmaktadır.

Sonuç olarak, von der Leyenin ifadesi, AB-Türkiye ilişkilerinde ideolojik bir kör noktanın dışavurumudur. Almanyanın CDU/CSU geleneği, Merkelden von der Leyene aktarılan bir süreklilik göstermekte; ancak bu, stratejik akılcılığa aykırıdır. Türkiye, ABye tam üyelik perspektifini korurken, eşitlik temelinde pragmatik işbirliğini önermektedir. Diplomatik kanalların açık tutulması, Kıbrıs'ta iki devletli çözümü esas alan yaklaşım, Gümrük Birliğinin güncellenmesi ve güvenlik alanlarında somut projeler (savunma sanayii ortaklığı, enerji diyaloğu) bu krizi fırsata çevirebilir. Aksi takdirde, ABnin jeopolitik düşünme iddiası, kendi sınırlarını dar bir kimlik kalıbına hapseden bir vizyonsuzluk olarak kalacaktır. Türkiyenin dış politika vizyonu ise, tam da bu darlığı aşan, çok kutuplu bir dünyada barış ve refahı hedefleyen kapsayıcı bir yaklaşımdır. Gelecekteki AB-Türkiye ilişkileri, bu tezlerin karşılıklı tanınmasına bağlı olacaktır.

*Görsel: Bloomberg HT

[1] AB: Avrupa'yı Rus, Türk veya Çin etkisine bırakmamalıyız, *Bloomberg HT*, bloomberght.com, 20 Nisan 2026, https://www.bloomberght.com/ab-avrupa-yi-rus-turk-veya-cin-etkisine-birakmamaliyiz-3775339.

[2] Eddy Wax, Sarantis Michalopoulos, Pietro Guastamacchia, EU-Turkey relations nosedive ahead of Cyprus summit, *EurActiv*, euractiv.com, 22 Nisan 2026, https://www.euractiv.com/news/eu-turkey-relations-nosedive-ahead-of-cyprus-summit/.

[3] Ursula von der Leyen, *Britannica*, https://www.britannica.com/biography/Ursula-von-der-Leyen.

[4] Merkel'den 'imtiyazlı ortaklık mektubu', *Hürriyet*, hürriyet.com, 26 Ağustos 2005, https://www.hurriyet.com.tr/dunya/merkelden-imtiyazli-ortaklik-mektubu-345192.

Yazar Hakkında :

Hazel Çağan-Elbir AVİM'de analist olarak çalışmaktadır. Çağan-Elbir, Atılım Üniversitesi Politik Ekonomi bölümünde doktora çalışmalarına devam etmektedir.

Atıfta bulunmak için: ELBİR, Hazel ÇAĞAN. 2026. "VON DER LEYEN'İN 'RUS, TÜRK VEYA ÇİN ETKİSİ' İFADESİ: CSU/CDU GELENEĞİNİN JEOPOLİTİK YANSIMASI." Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM), Yorum No.2026 / 52. Nisan 28. Erişim Kasım 22, 2026. https://www.avim.org.tr/public/index.php/tr/Yorum/VON-DER-LEYEN-IN-RUS-TURK-VEYA-CIN-ETKISI-IFADESI-CSU-CDU-GELENEGININ-JEOPOLITIK-YANSIMASI

Süleyman Nazif Sok. No: 12/B Daire 3-4 06550 Çankaya-ANKARA / TÜRKİYE
Tel: +90 (312) 438 50 23-24 • **Fax**: +90 (312) 438 50 26
@avimorgtr
https://www.facebook.com/avrasyaincelemelerimerkezi
E-Posta: info@avim.org.tr
http://avim.org.tr

© 2009-2025 Avrasya İncelemeleri Merkezi (AVİM) Tüm Hakları Saklıdır